

# Kongresser

## *Södra Råda kyrka — minne och framtid*

Svenska Fornminnesföreningen arrangerade tisdagen 5 mars 2002 med stöd av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien ett halvdagsseminarium i Historiska museets hörsal om vad som gick förlorat i branden i november 2001. Inte mindre än 110 personer – många från Riksantikvarieämbetet och från Västsverige – deltog i seminariet som leddes av Fornminnesföreningens ordförande Jan Svanberg. Han erinrade om den »smärtsamma och svåra förlust» som branden av Södra Råda kyrka innebar. Seminariet avsåg att redovisa olika aspekter av Södra Råda kyrka som lyckligtvis finns väl dokumenterad i bokform och kyrko-beskrivningar.

Ann Catherine Bonnier presenterade kyrkobyggnaden. Timmerkyrkan byggdes 1323. Virket averkades under trettonhundratalets första årtionde. Spånadsbeklådningen fanns dock ej från början, utan kom till i slutet av medeltiden. Varje spån täljdes individuellt. Kyrkan bevarades så länge tack vare insatser av bl.a. Mandelgren och B.E. Hildebrand. År 1859 köpte staten kyrkan genom Vitterhetsakademien. Det unika med kyrkan var trävalven. Flera föremål i kyrkan var från 1200-talet, bl.a. en madonnabild och en täljstensdopfont av norskt ursprung. Endast ett fåtal föremål bland kyrkans inventarier har överlevt branden, nämligen de som förvaras på Statens historiska museum: textilier, ett rökelsekar, en kyrkklocka från 1200-talet och kyrkans barockaltarpopsats från 1707.

Markus Dahlberg talade om Södra Råda kyrka i ett regionalt perspektiv. Kyrkan låg i södra Värmland i nära anslutning till Närke och Västergötland, på Vänerslätten, en av de äldsta bygderna i Värmland. Det finns en samhörighet mellan Värmland och de nämnda grannlandskapen såväl bebyggelsehistoriskt som kyrkligt. Öster om kyrkan gick pilgrimsvä-

gen till S:t Olofs grav i Nidaros. Kyrkan hörde ihop med den äldre medeltidens sockenbildning. Gamla Skara stift domineras dock av stenkyrkor. Jämfört med dessa är kunskapen begränsad om de medeltida träkyrkorna. Före branden var Södra Råda en av sex helt eller delvis bevarade träkyrkor från medeltiden i vårt land.

Hans Peter Hedlund talade om konserveringen och dokumentationen av kormålningarna. Amunds målningar från 1494 karakteriserades som naivt och provinsialt måleri likt det som gällde i hela Europa. Enbart målningarna i koret skulle ha kvalificerat Södra Råda för att klassas som världsarv. Långhusmålningarna är dock de mest uppmärksammade. Hedlund påvisade likheter med målningar bl. a. i St. Michaels kyrka i Hildesheim och i en schweizisk kyrka. Timringstekniken i Södra Råda var enkel. Stockarna var bearbetade innan kyrkan byggdes. Stora ojämnheter fanns därför i väggarna. Motiven ritades med konturer i kol varpå de färglades.

Åke Nisbeth talade om Amund och långhusets målningar. Han kallade Amund för »allmogemålaren». Amund och hans medhjälpare fann i Södra Råda stora orörda ytor att dekorera. Dessa fyllde han med bilder ur bl.a. skapelseberättelsen och passionshistorien. De »turbilnande stjärnor» som syntes i målningarna var karaktäristiska för Amund. Det finns visserligen gott om avbildningar av målningarna – men helhetsintrycket är för alltid borta!

Lennart Karlsson behandlade ingående hur Amund i 20 medaljonger illustrerade liknelsen om den förlorade sonen. På Amunds tid ansågs bibeltexter vara objektiva skildringar av historiska händelser.

Jan Svanberg redogjorde för Eustachiuslegenden, som Amund illustrerat i 20 andra medaljonger.

Mari-Louise Franzén berättade om de medeltida textilföremål som funnits i Södra Råda

– mönster och ursprung och vad textilstyckena en gång haft för funktion – och som kan ses i Historiska museets textilkammare. Johan Anund antydde i sitt anförande att någon typ av arkeologisk undersökning kommer att ske vid Södra Råda. Målet bör vara att få god kunskap om hur kyrkplatsen anlades. Vidare bör bl.a. områdets äldre kyrkohistoriska och organisatoriska utveckling belysas i relation till omlandet och dess politiska historia. En arkeologisk undersökning skulle kunna informera om kyrkans föregångare m.m.

Vid frågestunden nämndes att Riksantikvarieämbetet planerar att återuppbygga kyrkan. En talare ansåg det var viktigare att satsa

pengar på att installera vattendimkanoner för att rädda de återstående träkyrkorna och nämnde Norge som föregångsland. Vidare framkom att även om målningarna var väl dokumenterade så var inte timmertekniken lika väl kartlagd.

Samtliga föredrag var utomordentligt väl illustrerade. Den stora uppslutningen vid seminariet visar tydligt intresset för den kulturskatt som gick förlorad genom branden av Södra Råda kyrka!

*Nils Ringstedt*  
Författarvägen 5  
SE-167 71 Bromma